

Het Ariënsbeeld van Bon Ingen-Housz

In Enschede is op 16 juni 1934 in tegenwoordigheid van geheel katholiek Nederland het drie meter hoge standbeeld onthuld van Alphons Ariëns, dat in opdracht van het Ariëns-Comité onder voorzitterschap van Jonkheer Charles Ruys de Beerenbrouck gemaakt is door het atelier August Falise. In 1937 ontstaat in katholiek Nederland behoefte aan meer afbeeldingen van de priester Alphons Ariëns, stichter van onder meer de RK Arbeidersbeweging en de RK drankbestrijdingsbeweging Sobriëtas. Het Ariëns-Comité, het RK Werkliedenverbond en Sobriëtas schrijven daarom in 1937 een prijsvraag uit voor het maken van tekeningen, afbeeldingen of beelden van Alphons Ariëns, waar een 40-tal kunstenaars aan meedoet. Uiteindelijk laat dr. Gerard Brom, voorzitter van de commissie, de Ariëns tekening van Jan Toorop uit 1907 winnen.

Ariëns beeld door Bon Ingen-Housz
De kunstenaar Bon Ingen-Housz (1881-1953) maakt in 1937 na de onthulling van het drie meter hoge standbeeld van Ariëns van August Falise in 1934 een eigen impressie van deze sculptuur, een weergave van Ariëns, staande in soutane. Met zijn gekruiste armen en licht gebogen hoofd maakt Ariëns een bedachtzame indruk. Ten opzichte van Falises uitvoering is de geheven linkerhand tegen het hoofd iets gezakt, tot onder de kin. Ook is het silhouet smaller en langgerekter. In Ingen-Housz' gestileerde vormgeving is bovendien de invloed van het Duitse classicisme te herkennen, waar hij aan het begin van de twintigste eeuw kennis mee maakte. Een van Ariëns' beste vrienden, Arnold Engels, heeft bemiddeld tussen de kunstenaar en het R.K. Werkliedenverbond, dat graag een beeld van Ariëns wilde produceren voor afname in eigen kringen. Bon Ingen-Housz (* Breda, 25 april 1881 - † Breda, 16 december 1953) was een telg van een vooraanstaande Bredase familie, die voornamelijk bestond

Foto: Museum Catharijneconvent, Utrecht (fotograaf: Ruben de Heer)

uit bankiers en artsen. Hij werd opgeleid aan de Rijksnormaalschool voor Teekenonderwijzers en de Rijksakademie van beeldende kunsten in Amsterdam. Hij was in 1908 de winnaar van de Prix de Rome voor beeldhouwkunst, met een beeld van Mercurius. Ingen-Housz werkte mee aan beeldhouwprojecten in Amsterdam (Stedelijk Museum Amsterdam en grafmonument Jo van Heutsz), Den Haag en Rotterdam. Ingen-Housz was docent aan de Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag van 1918 tot 1946.

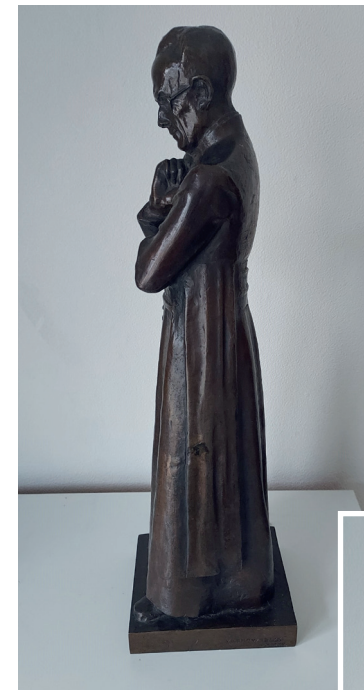
Opdracht door het RK Werkliedenverbond
Op 28 december 1937 houdt het landelijk RK Werkliedenverbond in Utrecht een verbondsvergadering, waarin het bronzen beeld van Bon Ingen-Housz wordt tentoongesteld. De indruk is positief: "Het beeld is uitstekend, is het beste, wat er op dit gebied is; zó was Ariëns in zijn beste tijd; men had nog nimmer een zó goed gelijkend beeldje van Ariëns gezien." Men neemt

het besluit om vanuit de aangesloten hoofdbesturen en bonden opdracht te geven een serie beelden te laten vervaardigen. Een brief van 6 januari 1938 brengt het nieuws naar hoofdbesturen en bonden. In de brief staan offerte prijzen vermeld. "De prijs is, wanneer in totaal niet meer dan 19 stuks besteld zouden worden f 88. Bij afname van 20 tot 49 stuks wordt de prijs f 75,25. Kunnen we in totaal 50 tot 99 stuks plaatsen, dan wordt de prijs gereduceerd

tot f 59,75. Bij een aantal van 100 of meer wordt de prijs geleidelijk nog iets lager." Uit latere berichten van RKWV en K.A.J. blijkt dat het beeld te koop wordt aangeboden voor de prijs van f 59 franco met verpakking, hetgeen duidt op een bestelling van minstens vijftig exemplaren.

Serie gegoten in Leiden
Het huidige Ariëns-Comité heeft inmiddels via een schriftelijke bron van de *'Nieuwe Haarlemsche courant'*, jaargang 64, nummer 21317, dinsdag 09 augustus 1938, pag. 5 ontdekt, dat er in 1938 bij de kunstgieterij van de N.V. Eerste Nederlandsche Witmetaalfabriek aan de Doezastraat te Leiden (tot 1937 Prowaseck) een serie van 25 beelden besteld is. Hoogte: 52.0 cm, breedte: 14.2 cm, diepte: 16.0 cm. Gewicht: ongeveer 10 kilo. Gelet op de bronnen rond de besluitvorming en gelet op hetgeen thans bekend is over de serie beelden, is aannemelijk dat naast de bestelling door het RK Werkliedenverbond, er ook een bestelling is gedaan door de Katholieke Arbeiders Jeugd (K.A.J.), waarvan het landelijk bureau gehuisvest is in dat van het landelijk bureau van het RK Werkliedenverbond. Van de serie Ariëns beelden zijn exemplaren geplaatst in bureaus van het RK Werkliedenverbond. Men verkoopt aan eigen afdelingen en aan particulieren. Er zijn tussen 1938 en 1940 beelden uitgereikt aan jubilarissen binnen het R.K. Werkliedenverbond, en de Katholieke Arbeiders Jeugd zoals aan Jos Veldman (Utrecht), Johan Mulders (Venlo), Jan Pieter Wenders (Houthem), J. de Koning (Maastricht), Nico Schuurmans (Vught), Ton van Herpen (IJmond).

Ariënsbeelden in musea
In de loop van de tijd zijn verschillende exemplaren van de serie bronzen beelden in musea terechtgekomen. Een Ariënsbeeld is in 1981 aangekocht door het Catharijneconvent te Utrecht van W.J. Lenssinck, en het heeft objectnummer RMCC b00046. Een ander exemplaar is in het bezit van het gemeentemuseum Helmond onder inventarisnummer 80-643 in de collectie Mens en Werk. De herkomst is onbekend. Het museum Krona te Uden heeft onder

inventarisnummer 201 een beeld ontvangen van de NKV-afdeling Tilburg. Het beeld staat toegeschreven aan August Falise met als jaar 1934, terwijl het origineel van Bon Ingen-Housz is uit 1937, en de serie beelden van 1938 dateert.

Ariënsbeelden in plaatsen waar Ariëns geweest is
Vanwege de activiteiten van het Ariëns-Comité en het ijveren voor de zaligverklaring van Alphons Ariëns zijn exemplaren van de serie bronzen beelden op plaatsen terechtgekomen waar Ariëns geweest is. Het voert voor dit artikel te ver om van elk beeld de historie te vertellen.

Er zijn Ariënsbeelden aanwezig in het geboortehuis van Alphons Ariëns aan de Hamburgerstraat 38 te Utrecht; in de hal van het Ariënsinstituut aan de Keistraat en in het gebouw van het Aartsbisdom Utrecht aan de Maliebaan. In de hal van basisschool De Pionier in Maarssen staat een Ariënsbeeld en de parochiegemeenschap H. Hart te Maarssen heeft in 2023 een exemplaar gekregen van het Ariëns-Comité voor in de entree van de H. Hartkerk. Bij het jubileum van de parochie in juni 2001, waarbij herdacht is dat Alphons Ariëns een eeuw geleden pastoor werd van de parochie, is

een Ariënsbeeld geplaatst in de H. Willibordkerk in Steenderen. Het Ariëns Comité Haaksbergen kan in 1991 door schenking een Ariënsbeeld plaatsen in de St. Pancratiuskerk. En in 2015 komt via schenking een exemplaar in het bezit van de Jacobus de Meerdere parochie in Enschede, dat geplaatst is in de Maria-Ariëns kapel. In het Ariëns verzorgingshuis (thans Ariënsstaete) in Enschede staat een Ariënsbeeld op een stilteplek naast de kapel, met erboven een portret van Alphons Ariëns, geschilderd door de Twentse kunstenaar Jan Slot.

door Hub Crijns,
vice-voorzitter van het Ariëns-Comité

Een uitgebreider verhaal over de geschiedenis van de beelden uit september 2020 is te lezen op <https://vakbondshistorie.nl/dossiers/geschiedenis-van-het-beeld-alphons-ariens/>